

Ilona Resztak¹

Akademia Ekonomiczno-Humanistyczna w Warszawie

ORCID: 0000-0001-5636-7547

Rola funduszy Unii Europejskiej w procesie wspierania polskiego rolnictwa w latach 2004–2024

Wprowadzenie

Wstąpienie Polski do Unii Europejskiej w 2004 roku otworzyło nowe możliwości rozwoju dla polskiego rolnictwa, które zyskało dostęp do szerokiej gamy funduszy unijnych, służących wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich i modernizacji sektora rolnego. Fundusze unijne stały się kluczowym elementem wspierającym modernizację i restrukturyzację sektora rolnego w Polsce. W artykule omówione zostaną główne programy i instrumenty finansowe, z jakich korzystali polscy rolnicy, oraz ich wpływ na rozwój rolnictwa w latach 2004–2024.

SAPARD

Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development (Specjalny Program Akcesyjny na Rzecz Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich) był jednym z funduszy przedakcesyjnych Unii Europejskiej,

¹ ilonaresztak@wp.pl

ustanowiony w celu wspierania krajów kandydujących do Wspólnoty w dostosowaniu ich rolnictwa i obszarów wiejskich do standardów unijnych. Program funkcjonował w latach 2000–2006 i obejmował 10 krajów Europy Środkowo-Wschodniej, w tym Polskę (SAPARD – Specjalny Program Akcesyjny na Rzecz Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich)

Celem programu SAPARD było przygotowanie krajów kandydujących do członkostwa w Unii Europejskiej poprzez:

1. **modernizację sektora rolnictwa** – wsparcie dla inwestycji rolniczych, służących poprawie efektywności, konkurencyjności oraz dostosowanie do norm środowiskowych i sanitarnych UE;
2. **rozwój obszarów wiejskich** – poprawa infrastruktury technicznej na wsiach, rozwój przedsiębiorczości oraz wsparcie dla małych i średnich przedsiębiorstw na obszarach wiejskich;
3. **ochrona środowiska** – promowanie praktyk rolniczych przyjaznych dla środowiska oraz wspieranie zrównoważonego rozwoju;
4. **rozwój zasobów ludzkich** – inwestowanie w szkolenia i podnoszenie kwalifikacji rolników oraz innych osób zatrudnionych w sektorze rolniczym.

Program był finansowany zarówno z funduszy unijnych, jak i z budżetów krajowych. Na realizację programu SAPARD Polska otrzymała znaczne wsparcie finansowe, co przyczyniło się do modernizacji rolnictwa oraz poprawy infrastruktury na terenach wiejskich (Gajdek 2010: 487)

Przykładowe obszary wsparcia w ramach SAPARD:

1. **inwestycje w gospodarstwach rolnych** – pomoc finansowa dla rolników na modernizację gospodarstw, w tym zakup nowoczesnych maszyn rolniczych oraz dostosowanie budynków inwentarskich do unijnych standardów;
2. **przetwórstwo i marketing produktów rolnych** – wsparcie dla małych i średnich przedsiębiorstw przetwórczych, w tym budowa nowych zakładów przetwórstwa żywności oraz modernizacja już istniejących;
3. **rozwój infrastruktury wiejskiej** – projekty mające na celu budowę i modernizację dróg, wodociągów, kanalizacji oraz innej infrastruktury komunalnej na terenach wiejskich;
4. **zalesianie gruntów rolnych** – wsparcie dla właścicieli gruntów, którzy chcieli przeznaczyć swoje tereny rolne na zalesienie, co miało się przyczyniać do poprawy stanu środowiska naturalnego (Teneta-Płotkowiak 2006: 99-101)).

Efekty programu SAPARD

Program SAPARD odegrał kluczową rolę w przygotowaniach Polski i innych krajów kandydujących do pełnoprawnego członkostwa w Unii Europejskiej.

Dzięki jego wsparciu:

- znacznie wzrosła konkurencyjność rolnictwa,
- poprawiła się jakość życia na terenach wiejskich,
- wprowadzono nowoczesne technologie w rolnictwie,
- dostosowano standardy produkcji żywności do wymogów unijnych,
- zmodernizowano infrastrukturę techniczną na wsiach (Wigier 2012: 505-506) .

Wstąpienie Polski do Unii Europejskiej i pierwsze fundusze dla rolnictwa

Polska wstąpiła do Unii Europejskiej 1 maja 2004 roku, co było wynikiem długotrwałego procesu integracyjnego, zapoczątkowanego po upadku komunizmu w 1989 roku. Wstąpienie Polski do Wspólnoty miało ogromne znaczenie dla różnych sektorów gospodarki, w tym dla rolnictwa. Polscy rolnicy otrzymali dostęp do funduszy europejskich, wspierających modernizację rolnictwa, służących poprawie konkurencyjności oraz rozwojowi obszarów wiejskich (opisany wyżej program SAPARD) Świstak 2015: 127)

Negocjacje dotyczące członkostwa Polski w Unii Europejskiej rozpoczęły się w 1998 roku. Jednym z kluczowych obszarów negocjacji była Wspólna Polityka Rolna (WPR, ; Common Agricultural Policy, CAP). Polska musiała dostosować swoje przepisy i praktyki rolnicze do standardów unijnych, co obejmowało m.in. kwestie związane z jakością produktów rolnych, ochroną środowiska czy warunkami sanitarnymi.

Po wstąpieniu do Unii Europejskiej polscy rolnicy zaczęli korzystać z różnych instrumentów finansowych w ramach wspólnej polityki rolnej. Do najważniejszych należały:

1. **dopłaty bezpośrednie:** płatności te miały wspierać dochody rolników i były uzależnione od wielkości posiadanych gruntów rolnych oraz spełnienia określonych wymogów dotyczących ochrony środowiska;
2. **Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW):** program ten finansował różnorodne projekty mające na celu rozwój infrastruktury na obszarach wiejskich, modernizację gospodarstw rolnych, wsparcie dla młodych rolników oraz rozwój działalności pozarolniczej;
3. **fundusze strukturalne:** polscy rolnicy i przedsiębiorstwa rolne mogli ubiegać się o środki na modernizację swoich gospodarstw, poprawę infrastruktury

rolniczej oraz rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego (Stępień, Smędzik-Ambroży, Guth 2017: 39-58)

Wprowadzenie funduszy europejskich miało znaczący wpływ na polskie rolnictwo:

- **modernizacja gospodarstw:** dzięki funduszom europejskim wiele polskich gospodarstw rolnych zmodernizowało swoje wyposażenie, co przyczyniło się do zwiększenia wydajności i jakości produkcji;
- **rozwój infrastruktury:** fundusze przeznaczone na rozwój obszarów wiejskich umożliwiły budowę i modernizację dróg, wodociągów oraz innych elementów infrastruktury;
- **wzrost konkurencyjności:** polscy rolnicy stali się bardziej konkurencyjni na rynku unijnym dzięki lepszemu dostępowi do nowoczesnych technologii oraz środków finansowych;
- **zrównoważony rozwój:** wsparcie finansowe zachęcało rolników do wdrażania praktyk zgodnych z zasadami ochrony środowiska. (Świstak 2015: 127-168).

Wstąpienie Polski do Unii Europejskiej i dostęp do funduszy europejskich przyczyniły się do znaczącej poprawy sytuacji w polskim rolnictwie. Fundusze te umożliwiły modernizację gospodarstw, rozwój infrastruktury wiejskiej oraz zwiększenie konkurencyjności polskich produktów rolnych na rynku europejskim.

Proces akcesji

Proces akcesji Polski do Unii Europejskiej zakończył się 1 maja 2004 roku. Wraz z wejściem do UE Polska uzyskała dostęp do szeregu funduszy strukturalnych i inwestycyjnych, w tym tych przeznaczonych na rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich. Przed wejściem do UE Polska musiała dostosować swoje przepisy prawne oraz infrastrukturalne do wymogów unijnych, co wymagało znacznych nakładów finansowych i organizacyjnych.

Wspólna Polityka Rolna (WPR)

Wspólna Polityka Rolna jest głównym narzędziem Unii Europejskiej do wspierania rolnictwa. Składa się z dwóch filarów: pierwszy obejmuje bezpośrednie płatności dla rolników, a drugi finansuje rozwój obszarów wiejskich. Przyśięgając do UE, Polska stała się beneficjentem obu tych filarów, co pozwoliło na wsparcie dochodów rolników oraz finansowanie inwestycji na terenach wiejskich (Świstak 2015: 127-168).

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) 2004–2006

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) 2004–2006 był jednym z kluczowych narzędzi wspierania rozwoju wsi i rolnictwa w Polsce w okresie po przystąpieniu kraju do Unii Europejskiej. Głównym celem PROW było poprawienie konkurencyjności sektora rolnego, zrównoważony rozwój obszarów wiejskich oraz poprawa jakości życia na tych terenach. Program ten był finansowany z Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOGR) (Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Sektorowy Program Operacyjny - Rolnictwo 2004-2006)

Program zakładał realizację szeregu priorytetów, które miały wspierać rolników oraz mieszkańców obszarów wiejskich. Do głównych celów należały:

1. **poprawa konkurencyjności sektora rolnego:** wsparcie finansowe dla modernizacji gospodarstw rolnych, poprawa infrastruktury rolniczej oraz pomoc w dostosowaniu do standardów UE;
2. **zrównoważony rozwój obszarów wiejskich:** promowanie działalności pozarolniczej, ochrona środowiska naturalnego oraz zachowanie dziedzictwa kulturowego;
3. **podnoszenie jakości życia na obszarach wiejskich:** poprawa infrastruktury społecznej, edukacyjnej oraz zdrowotnej, co miało na celu zatrzymanie odpływu ludności z terenów wiejskich do miast (Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Sektorowy Program Operacyjny - Rolnictwo 2004-2006)

W ramach PROW 2004–2006 realizowano szereg działań i podprogramów, które obejmowały:

1. **inwestycje w gospodarstwach rolnych:** dotacje na modernizację i restrukturyzację gospodarstw, w tym zakup nowoczesnego sprzętu oraz budowę i modernizację infrastruktury rolniczej;
2. **wsparcie dla młodych rolników:** pomoc finansowa dla młodych osób rozpoczynających działalność rolniczą, co miało zapewnić ciągłości pokoleniowej w rolnictwie (Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej 2023);
3. **programy rolno-środowiskowe:** projekty mające na celu ochronę środowiska naturalnego, w tym działania na rzecz ochrony bioróżnorodności, zalesiania oraz zachowania tradycyjnych krajobrazów rolniczych;
4. **różnicowanie działalności gospodarczej:** wsparcie dla inicjatyw tworzenia miejsc pracy poza rolnictwem, np. rozwój agroturystyki czy małych przedsiębiorstw na terenach wiejskich (Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Sektorowy Program Operacyjny - Rolnictwo 2004-2006)

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2004–2006 przyczynił się do znaczącej poprawy sytuacji na polskiej wsi. Dzięki środkom unijnym możliwe były:

1. modernizacja wielu gospodarstw rolnych, co przyczyniło się do zwiększenia ich efektywności i konkurencyjności;
2. poprawa jakości infrastruktury wiejskiej, w tym dróg, sieci wodociągowej i kanalizacyjnych, co wpłynęło na podniesienie standardu życia mieszkańców;
3. wzrost zainteresowania działalnością pozarolniczą, co pomogło w tworzeniu nowych miejsc pracy i zmniejszeniu bezrobocia na obszarach wiejskich (Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Sektorowy Program Operacyjny - Rolnictwo 2004-2006)

PROW 2004–2006 był kluczowym programem, który umożliwił Polsce skuteczne wykorzystanie funduszy unijnych na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Program ten stworzył podstawy do dalszego rozwoju wsi i rolnictwa, które były kontynuowane w kolejnych latach w ramach następnych edycji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Sektorowy Program Operacyjny - Rolnictwo 2004-2006).

Cele i priorytety

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2004–2006 miał na celu poprawę konkurencyjności rolnictwa, rozwój infrastruktury wiejskiej oraz ochronę środowiska. Program ten był pierwszym kompleksowym narzędziem wspierającym polskie rolnictwo po wejściu do Unii Europejskiej.

Główne działania

Główne działania finansowane w ramach PROW 2004–2006 obejmowały:

- **modernizację gospodarstw rolnych:** wsparcie finansowe na zakup nowoczesnych maszyn rolniczych, budowę i modernizację budynków gospodarczych oraz wprowadzenie nowych technologii produkcji;
- **wsparcie młodych rolników:** dotacje dla młodych osób, rozpoczynających działalność rolniczą, mające na celu ułatwienie startu i modernizację ich gospodarstw;
- **rozwój infrastruktury wiejskiej:** inwestycje w drogi, wodociągi, kanalizację oraz inne elementy infrastruktury, które poprawiają jakość życia na wsi;
- **programy szkoleniowe i doradcze:** szkolenia i doradztwo dla rolników w zakresie nowoczesnych metod uprawy, zarządzania

gospodarstwem oraz ochrony środowiska Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Sektorowy Program Operacyjny 2004-2006)

Fundusze unijne w latach 2007–2013

W latach 2007–2013 Polska korzystała z jednej z największych w historii unijnych perspektyw finansowych, która obejmowała wsparcie dla rolnictwa i obszarów wiejskich. To wsparcie było częścią **Wspólnej Polityki Rolnej (WPR)** oraz programów rozwoju regionalnego, mających na celu modernizację sektora rolniczego, poprawę jakości życia na wsi oraz dostosowanie polskiego rolnictwa do standardów unijnych („Portal Funduszy Europejskich. 2020. Fundusze Europejskie 2007-2013)).

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) EFRROW był jednym z głównych źródeł finansowania rozwoju polskiej wsi w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW). W latach 2007–2013 Polska otrzymała na ten cel ponad 17 miliardów euro. Fundusz ten koncentrował się na następujących czterech głównych osiach działania:

Poprawa konkurencyjności sektora rolnego – inwestycje w modernizację gospodarstw rolnych, wprowadzenie nowoczesnych technologii oraz rozwój przedsiębiorstw rolniczych. W ramach tej osi rolnicy mogli m.in. ubiegać się o dofinansowanie na zakup nowoczesnych maszyn i urządzeń rolniczych, co pozwoliło zwiększyć efektywność produkcji oraz poprawić jakość produktów rolnych.

Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich i ochrona środowiska – działania na rzecz ochrony przyrody, poprawy zarządzania zasobami wodnymi oraz wsparcia gospodarstw ekologicznych. Wprowadzono programy wspierające rolnictwo ekologiczne i zalesianie: chodziło nie tylko o poprawę jakości środowiska, ale także o różnicowanie źródeł dochodów rolników.

Podnoszenie jakości życia na obszarach wiejskich oraz różnicowanie gospodarki wiejskiej – wsparcie dla projektów mających na celu rozwój infrastruktury na wsi, takich jak budowa dróg, wodociągów, kanalizacji, a także tworzenie nowych miejsc pracy w sektorach poza rolnictwem.

Leader – inicjatywa wspierająca lokalne grupy działania (LGD), które miały na celu opracowanie i realizację lokalnych strategii rozwoju, z naciskiem na zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy obszarów wiejskich. Ten program pozwalał na realizację oddolnych inicjatyw, co zwiększało zaangażowanie lokalnych społeczności w procesy rozwojowe.

Dopłaty bezpośrednie. Dopłaty bezpośrednie dla rolników były jednym z najważniejszych elementów wsparcia w ramach WPR. Dzięki nim rolnicy otrzymywali regularne wsparcie finansowe, które pomagało w stabilizacji

dochodów. W latach 2007–2013, system dopłat ewoluował, zmieniając się z systemu opartego głównie na wielkości gospodarstwa, w kierunku systemu bardziej zrównoważonego, uwzględniającego także kryteria związane z ochroną środowiska (tzw. „zazielenienie”).

Inwestycje w infrastrukturę wiejską. Lata 2007–2013 przyniosły znaczne inwestycje w rozwój infrastruktury wiejskiej, która była jednym z kluczowych elementów Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Dzięki funduszom unijnym poprawiła się jakość dróg lokalnych, powstały nowe placówki edukacyjne, kulturalne, sportowe oraz zmodernizowano infrastrukturę techniczną (wodociągi, kanalizacje, systemy energetyczne). Inwestycje te miały na celu poprawę jakości życia mieszkańców obszarów wiejskich oraz wyrównanie różnic między obszarami wiejskimi a miejskimi („Raport o rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich w Polsce 2007–2013”).

Wsparcie dla młodych rolników. Fundusze unijne w latach 2007–2013 przeznaczono również na wsparcie dla młodych rolników rozpoczynających działalność rolniczą. Młodzi rolnicy mogli liczyć na dotacje inwestycyjne, które pomagały im w zakładaniu nowoczesnych gospodarstw, co miało służyć przeciwdziałaniu starzeniu się populacji rolników oraz przyciągnięciu młodszych pokoleń do sektora rolniczego Portal Funduszy Europejskich. 2020. Fundusze Europejskie 2007-2013).

Efekty wsparcia z funduszy unijnych w latach 2007–2013

Modernizacja rolnictwa: dzięki unijnym funduszom, polskie rolnictwo stało się bardziej nowoczesne i konkurencyjne. Zwiększyła się mechanizacja gospodarstw, poprawiła efektywność produkcji, a rolnicy byli w stanie wprowadzać innowacje, co pozwalało im lepiej konkurować na rynku krajowym i europejskim.

Poprawa jakości życia na obszarach wiejskich: inwestycje w infrastrukturę poprawiły warunki życia na wsi, a różnicowanie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich przyczyniło się do zmniejszenia bezrobocia i migracji z terenów wiejskich do miast.

Zrównoważony rozwój: duży nacisk na działania proekologiczne przyczynił się do ochrony środowiska, zwłaszcza poprzez wspieranie rolnictwa ekologicznego, zalesianie oraz działania mające na celu ochronę zasobów wodnych i gleby.

Wzrost dochodów rolników: dopłaty bezpośrednie oraz fundusze inwestycyjne przyczyniły się do stabilizacji dochodów rolników, co pozwoliło na rozwój gospodarstw i utrzymanie rentowności produkcji rolniczej.

Podsumowując: fundusze unijne w latach 2007–2013 odegrały kluczową rolę w przekształceniu polskiego rolnictwa oraz poprawie warunków życia na obszarach wiejskich. Wsparcie to przyczyniło się do zwiększenia

konkurencyjności polskiego rolnictwa na arenie europejskiej oraz wzmocniło zrównoważony rozwój obszarów wiejskich (Portal Funduszy Europejskich. 2020. Fundusze Europejskie 2007-2013)

Fundusze unijne w latach 2014–2020

W latach 2014–2020, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich był kontynuowany, z jeszcze większym naciskiem na innowacje i zrównoważony rozwój. Program ten zakładał kontynuację i rozwinięcie działań rozpoczętych w poprzednich latach, a także wprowadzenie nowych inicjatyw, mających na celu wsparcie szerokiego spektrum potrzeb rolników i mieszkańców obszarów wiejskich.

Wprowadzono nowe inicjatywy, takie jak wsparcie dla działań proekologicznych i promocja rolnictwa ekologicznego. Fundusze skierowane były również na:

- **wsparcie małych gospodarstw rolnych:** dotacje dla małych gospodarstw, które miały trudności w konkurencji na rynku – celem było zwiększenie ich rentowności i zdolności do przetrwania na rynku;
- **wsparcie dla młodych rolników:** kontynuacja programów wspierających młodych rolników, mających na celu przyciągnięcie młodego pokolenia do pracy na roli;
- **innowacje i badania:** finansowanie badań naukowych i wdrażanie innowacyjnych rozwiązań w rolnictwie, co miało zwiększyć jego efektywność i zrównoważony charakter;
- **ochrona środowiska:** projekty skierowane na ochronę zasobów naturalnych, redukcję emisji gazów cieplarnianych oraz ochronę bioróżnorodności na obszarach wiejskich (Adamowicz, Szepeluk 2016: 106-128)

Fundusze unijne w nowej perspektywie finansowej 2021–2027

Nowa perspektywa finansowa na lata 2021–2027 zakłada kontynuację wsparcia dla rolnictwa i obszarów wiejskich, z jeszcze większym naciskiem na zrównoważony rozwój, innowacje oraz adaptację do zmian klimatycznych. Programy unijne skupiają się na:

- **zrównoważonym rozwoju:** finansowanie działań mających na celu ochronę środowiska i zmniejszenie wpływu rolnictwa na zmiany klimatyczne;

- **innowacjach technologicznych:** wspieranie wprowadzania nowoczesnych technologii i metod produkcji, które zwiększają efektywność i konkurencyjność rolnictwa;
- **adaptacji do zmian klimatycznych:** projekty mające na celu dostosowanie rolnictwa do skutków zmian klimatycznych, takie jak susze czy powodzie.

Wdrażane są programy, służące zwiększaniu efektywności rolnictwa, poprawie jakości życia na obszarach wiejskich oraz ochronie środowiska naturalnego. Przykłady to:

- **inwestycje w technologie precyzyjnego rolnictwa:** wsparcie finansowe dla rolników inwestujących w technologie precyzyjnego rolnictwa, które pozwalają na bardziej efektywne zarządzanie zasobami;
- **projekty zwiększające bioróżnorodność:** finansowanie działań na rzecz ochrony i zwiększenia bioróżnorodności na terenach wiejskich;
- **wsparcie dla rolnictwa ekologicznego:** kontynuacja i rozszerzenie programów wspierających rolników przechodzących na produkcję ekologiczną (Komisja Europejska 2019. Najważniejsze cele polityczne WPR na lata 2023–2027)

Wpływ funduszy unijnych na rozwój polskiego rolnictwa

Fundusze unijne przyczyniły się do modernizacji polskich gospodarstw rolnych poprzez zakup nowoczesnych maszyn, budowę i modernizację infrastruktury oraz wprowadzenie nowych technologii produkcji. W rezultacie nastąpiło:

- **zwiększenie wydajności:** modernizacja przyczyniła się do zwiększenia wydajności i efektywności produkcji rolnej;
- **poprawa jakości:** dzięki nowoczesnym technologiom poprawiła się jakość produktów rolnych, co zwiększyło ich konkurencyjność na rynku.

Dzięki wsparciu unijnemu polskie rolnictwo stało się bardziej konkurencyjne na rynkach europejskich i światowych. Wzrosła jakość produkcji, a polscy rolnicy mieli większy dostęp do rynków zbytu. Kluczowe aspekty to:

- **dostęp do nowych rynków:** unijne fundusze pomogły rolnikom zwiększyć eksport swoich produktów na rynki zagraniczne;
- **inwestycje w marketing:** wsparcie finansowe umożliwiło rozwój strategii marketingowych, co zwiększyło rozpoznawalność polskich produktów.

Fundusze unijne wspierały również działania na rzecz zrównoważonego rozwoju, takie jak rolnictwo ekologiczne, ochrona bioróżnorodności oraz redukcja emisji gazów cieplarnianych. Przykłady to:

- **programy ochrony środowiska:** projekty finansowane przez UE, które mają na celu ochronę zasobów naturalnych i redukcję negatywnego wpływu rolnictwa na środowisko.
- **wsparcie dla rolnictwa ekologicznego:** dotacje i programy szkoleniowe dla rolników przechodzących na ekologiczne metody produkcji (Łopaciuk 2011 50-63o).

Wyzwania i przyszłość

Mimo znacznych osiągnięć, polskie rolnictwo wciąż stoi przed wieloma wyzwaniami, takimi jak zmiany klimatyczne, potrzeba dalszej modernizacji oraz konieczność zwiększenia efektywności i zrównoważenia produkcji. W szczególności:

- **zmiany klimatyczne:** polscy rolnicy muszą stawić czoła skutkom zmian klimatycznych, takim jak susze, powodzie i zmiany w sezonach wegetacyjnych;
- **dalsza modernizacja:** konieczność kontynuacji procesu modernizacji, aby sprostać rosnącym wymaganiom rynku i konkurencji.

Unijne fundusze będą nadal odgrywać kluczową rolę w rozwoju polskiego rolnictwa, pomagając sprostać tym wyzwaniom poprzez wspieranie innowacji, zrównoważonego rozwoju i adaptacji do zmian klimatycznych. Przyszłe wsparcie będzie koncentrować się na:

- **innowacjach technologicznych:** kontynuacja wsparcia dla wprowadzania nowoczesnych technologii i innowacji w rolnictwie;
- **zrównoważonym rozwojem:** finansowanie działań na rzecz ochrony środowiska i zrównoważonego wykorzystania zasobów naturalnych;
- **adaptacji do zmian klimatycznych:** wsparcie dla rolników w adaptacji do skutków zmian klimatycznych poprzez rozwój systemów zarządzania zasobami wodnymi i glebowymi (Żuchowska-Grzywacz 2024: 10-14).

Podsumowanie

W latach 2004–2024 fundusze Unii Europejskiej odegrały kluczową rolę w modernizacji i rozwoju polskiego rolnictwa. Wstąpienie Polski do UE w 2004 roku otworzyło dostęp do wielu programów wsparcia, które miały na celu zwiększenie konkurencyjności sektora rolniczego, poprawę infrastruktury wiejskiej oraz zrównoważony rozwój obszarów wiejskich.

Najważniejszymi instrumentami wsparcia były Wspólna Polityka Rolna (WPR) oraz fundusze strukturalne, takie jak Europejski Fundusz Rolny na

rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW). Dzięki tym środkom rolnicy mogli inwestować w nowoczesne technologie, zwiększać efektywność produkcji oraz dostosowywać swoje gospodarstwa do wymogów rynkowych i ekologicznych.

Środki unijne pomogły również w restrukturyzacji gospodarstw rolnych, wspieraniu młodych rolników oraz ochronie środowiska, promując rolnictwo ekologiczne i innowacyjne metody produkcji. Inwestycje te miały pozytywny wpływ na poprawę jakości życia na obszarach wiejskich, tworzenie nowych miejsc pracy oraz integrację polskiego rolnictwa z rynkiem europejskim.

W latach 2014–2020 Polska była jednym z największych beneficjentów funduszy Unii Europejskiej przeznaczonych na rolnictwo, a okres po 2020 roku przyniósł kontynuację wsparcia w ramach nowej perspektywy finansowej. Wsparcie z funduszy UE umożliwiło rolnikom utrzymanie stabilności finansowej, mimo wyzwań, takich jak zmiany klimatyczne, globalizacja rynków rolnych czy pandemia COVID-19.

Podsumowując, fundusze UE odegrały istotną rolę w procesie unowocześniania polskiego rolnictwa, zwiększając jego konkurencyjność, równowagę i odporność na kryzysy. Wsparcie to przyczyniło się do znaczącej poprawy warunków życia na obszarach wiejskich i integracji Polski z europejskim rynkiem rolnym. Fundusze Unii Europejskiej odegrały kluczową rolę w modernizacji polskiego rolnictwa, szczególnie w zakresie inwestycji w nowe technologie i infrastrukturę. Wsparcie unijne przyczyniło się do wzrostu efektywności i konkurencyjności polskiego rolnictwa, co przełożyło się na wzrost eksportu produktów rolnych. Fundusze unijne miały również pozytywny wpływ na zrównoważony rozwój obszarów wiejskich, wspierając projekty związane z ochroną środowiska i rozwojem lokalnym.

Pomimo znaczącego wsparcia finansowego, niektóre regiony i grupy rolników napotkały trudności w pełnym wykorzystaniu funduszy, co wynikało z barier administracyjnych i złożoności procedur. Potrzebne są dalsze reformy w zakresie uproszczenia procedur ubiegania się o środki unijne oraz lepsze dostosowanie programów wsparcia do lokalnych potrzeb.

Bibliografia

- Adamowicz Mieczysław, Szepeluk Adam. 2016. „Wsparcie młodych rolników jako element polityki rolnej Unii Europejskiej”. *Zagadnienia Ekonomiki Rolnej*. 3 (348): 106-128.
- Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Sektorowy Program Operacyjny 2004-2006 Dostęp: 6 września 2024. <https://www.gov.pl/web/arimr/sektorowy-program-operacyjny---rolnictwo-2004-2006>
- Gajdek Grażyna. 2010. „Fundusz SAPARD i jego wykorzystanie w sektorze rolniczym na Podkarpaciu”. *Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy* 17: 486-495.

- „Najważniejsze cele polityczne WPR na lata 2023–2027”. Komisja Europejska 2019. Dostęp: 6 września 2024. https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/cap-glance/key-policy-objectives-cap-2023-27_pl
- Łopaciuk Wiesław. 2011. *Zmiany w polskim rolnictwie po wejściu Polski do Unii Europejskiej*, W: *Wpływ Wspólnej Polityki Rolnej na rolnictwo*, Agnieszka Judzińska, Wiesław Łopaciuk (red.), 50–66. Warszawa: Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy
- „Fundusze Europejskie 2007–2013”. Portal Funduszy Europejskich. 2020. Dostęp 6 września 2024. <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/zasady-dzialania-funduszy/popzednie-perspektywy-fe/fundusze-europejskie-2007-2013/>
- „SAPARD – Specjalny Program Akcesyjny na Rzecz Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich”. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Dostęp 6 września 2024. <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/program-sapard>.
- Stępień Sebastian, Smędzik-Ambroży Katarzyna i Guth, Marta. 2017. „Oddziaływanie Wspólnej Polityki Rolnej na zrównoważenie ekonomiczno-społeczne gospodarstw rolnych na przykładzie Polski”, *Więś i Rolnictwo*. 4 (177): 39–58.
- Świstak Marek. 2015. *Wspólna Polityka Rolna*, W: *Wybrane polityki publiczne Unii Europejskiej. Stan i perspektywy*, Marek Świstak, Jan W. M., Tkaczyński (red.), 127–168. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Wigier Marek. 2012. „Efekty realizacji WPR w Polsce – doświadczenia i wyzwania w perspektywie do 2020 roku”. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu* 246:504–513.
- Teneta-Płotkowiak Jolanta. 2006. „Program SAPARD i jego znaczenie dla rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich”. *Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej w Krakowie* 709: 97–106.
- Żuchowska-Grzywacz Monika. 2024. „Rolnictwo zrównoważone wobec współczesnych wyzwań”. *Zeszyty Prawnicze* 24: 123–143.

Streszczenie

W latach 2004–2024 fundusze Unii Europejskiej odegrały kluczową rolę w transformacji i modernizacji polskiego rolnictwa. Dzięki wsparciu w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (WPR) polscy rolnicy zyskali dostęp do znacznych środków finansowych, co umożliwiło poprawę infrastruktury rolniczej, zwiększenie konkurencyjności gospodarstw oraz rozwój obszarów wiejskich. Dofinansowanie obejmowało szerokie spektrum działań: od modernizacji technologicznej po wsparcie na rzecz zrównoważonego rolnictwa i ochrony środowiska. W szczególności środki te przyczyniły się do stabilizacji dochodów rolników, wspierając jednocześnie innowacje i zrównoważony rozwój. Artykuł analizuje wpływ funduszy unijnych na rozwój polskiego rolnictwa, uwzględniając wyzwania i perspektywy na przyszłość.

The role of European Union institutions in supporting Poland in the years 2004–2024

Summary

Between 2004 and 2024, European Union funds played a pivotal role in the transformation and modernization of Polish agriculture. Through support from the Common

Agricultural Policy (CAP), Polish farmers gained access to substantial financial resources, enabling improvements in agricultural infrastructure, increased competitiveness of farms, and the development of rural areas. The funding covered a wide range of activities, from technological modernization to support for sustainable agriculture and environmental protection. These funds significantly contributed to income stabilization for farmers while fostering innovation and sustainable development. This paper analyzes the impact of EU funds on the development of Polish agriculture, taking into account the challenges and future prospects.

Słowa kluczowe: fundusze UE, polskie rolnictwo, Wspólna Polityka Rolna, modernizacja, zrównoważony rozwój

Keywords: EU funds, Polish agriculture, Common Agricultural Policy, modernization, sustainable development